

<https://doi.org/10.15407/sofs2024.02.101>
УДК 635.925: [631.529:631.53.03:061.62]

Н.В. ЧУВІКІНА, кандидат історичних наук, старший науковий співробітник
Національний ботанічний сад імені М.М. Гришка НАН України
вул. Садово-Ботанічна, 1, Київ, 01014, Україна
e-mail: natachko@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-4069-2406>

О.Л. РУБЦОВА, доктор біологічних наук, провідний науковий співробітник
Національний ботанічний сад імені М.М. Гришка НАН України
вул. Садово-Ботанічна, 1, Київ, 01014, Україна
e-mail: olenarubtsova@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-4255-8307>

ЗНАЧЕННЯ КИЇВСЬКОГО АКЛІМАТИЗАЦІЙНОГО САДУ АКАДЕМІКА М.Ф. КАЩЕНКА ДЛЯ РОЗШИРЕННЯ АСОРТИМЕНТУ ДЕКОРАТИВНИХ РОСЛИН

Стаття присвячена дослідженню колекції декоративних рослин у Акліматизаційному саду академіка М.Ф. Кащенко. Внесок ученого у розширення асортименту лікарських, харчових і технічних рослин здобув широкого визнання, однак його робота з декоративними рослинами відома набагато менше. Розглянуто архівні документи, що зберігаються в Інституті архівознавства Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського та у фондах Музею історії Національного ботанічного саду імені М.М. Гришка НАН України. Виявлено відомості про декоративні рослини, що у різний період зростали в Акліматизаційному саду академіка М.Ф. Кащенко у Києві на «старій» ділянці біля Київського політехнічного інституту, де вчений до 1921 р. викладав зоологію, та на «новій» ділянці по вул. Дорогожицькій (нині вул. Юрія Іллєнка). У дослідженні використано спогади доньки академіка Маргарити Кащенко, хроніки роботи Акліматизаційного саду

Цитування: Чувікіна Н.В., Рубцова О.Л. Значення Київського акліматизаційного саду академіка М.Ф. Кащенко для розширення асортименту декоративних рослин. *Наука та наукознавство*. 2024. № 2 (124). С. 101—111. <https://doi.org/10.15407/sofs2024.02.101>

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2023. Стаття опублікована на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

у 1923—1927 рр., складені однією з найближчих помічниць М.Ф. Кащенко К.С. Калачевською, інвентаризаційні списки рослин Акліматизаційного саду 1944 і 1946 рр. та інші документи. Підкреслено, що високу оцінку асортименту декоративних рослин, які зростали в Акліматизаційному саду на вул. Дорогожицькій на початку 1930-х рр., дав видатний дендролог М.В. Дубовик. Наведено дані про корисні (лікарські, плодові, технічні) рослини різних життєвих форм (дерева, кущі, ліани, трав'янисті рослини), що культивувалися і проходили випробовування в саду. Зазначено, що багато декоративних рослин уперше завезено до Києва саме стараннями М.Ф. Кащенка та його нечисленних помічників; чимала кількість цих рослин нині широко використовується в озелененні, а на деякі з них лише зараз починають звертати увагу садові дизайнери.

Ключові слова: декоративні рослини, Акліматизаційний сад, М.Ф. Кащенко, Національний ботанічний сад імені М.М. Гришка НАН України.

Вступ. Акліматизаційний сад академіка Миколи Феофановича Кащенко у Києві засновано у 1913 р. Він став однією з найперших наукових установ створеної у листопаді 1918 р. Української академії наук, де М.Ф. Кащенко обіймав посаду завідувача кафедри акліматизації. Саме тут він розпочав розвивати акліматизацію як окремий науковий напрям [1]. Спочатку сад розташовувався на території Київського політехнічного інституту (КПІ, нині — Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»), де Микола Феофанович був професором зоології, а у 1922 р. був перенесений на вулицю Дорогожицьку (нині вул. Юрія Іллєнка). Після важкої хвороби М.Ф. Кащенко, що сталася за рік до його смерті у 1935 р., Акліматизаційний сад став одним із підрозділів Інституту ботаніки АН УРСР, а після 1945 р. увійшов до складу відділу акліматизації плодових рослин Центрального республіканського ботанічного саду АН УРСР (ЦРБС АН УРСР, нині — Національний ботанічний сад (НБС) імені М.М. Гришка НАН України). У 1975 р. ділянку, де розташований Акліматизаційний сад М.Ф. Кащенко (на той час 5 га), відведено під будівництво, і сад припинив існування. Молоді рослини, живці, зразки насіння було перенесено у ЦРБС АН УРСР. Але старі, меморіальні дерева, на жаль, зберегти не вдалося, і до наших днів дожив лише один платан. Наукову роботу, розпочату М.Ф. Кащенком, нині продовжує НБС імені М.М. Гришка НАН України.

Значення київського Акліматизаційного саду Миколи Феофановича Кащенко для розширення асортименту корисних (лікарських, харчових, технічних) рослин є загальновідомим. Однак недостатньо дослідженим залишається ще один напрям його роботи: випробування декоративних рослин, придатних для озеленення.

Аналіз досліджень і публікацій. Дослідники доробку академіка М.Ф. Кащенко побічно згадували цей напрям Акліматизаційного саду

та успіхи його роботи з декоративними рослинами [1—4]. Друкованих праць на цю тематику вкрай мало. Дуже цікаві матеріали зберігаються в Інституті архівознавства Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського та у фондах Музею історії Національного ботанічного саду імені М.М. Гришка НАН України. Найповніший опис декоративної ділянки Акліматизаційного саду надано старшим науковим співробітником саду в 1923—1934 рр. К.С. Калачевською¹ [6], яка безпосередньо займалася цією групою рослин, та донькою вченого Маргаритою Кащенко². Видатний дендролог М.В. Дубовик після обстеження Акліматизаційного саду у першій половині 1930-х рр. дав високу оцінку доробку М.Ф. Кащенко³. Збережено інвентаризаційні списки рослин, що пережили без будь-якого догляду роки німецько-фашистської окупації та зростали в Акліматизаційному саду в 1944⁴ і 1946 рр.⁵ Культуру троянд Акліматизаційного саду описано О.Л. Рубцовою зі співавторами [4]. Першою спробою сучасного осмислення внеску М.Ф. Кащенко у розвиток декоративного садівництва в Україні є робота О.В. Романець [7]. Сьогодні актуальним є вивчення доробку академіка М.Ф. Кащенко, пов'язаного із розширенням асортименту декоративних рослин.

Новизна постановки проблеми та отриманих результатів. Уперше детально проаналізовано внесок Акліматизаційного саду академіка М.Ф. Кащенко у розширення асортименту декоративних рослин, придатних для озеленення в умовах Києва. Уведено у науковий обіг нові архівні документи, що зберігаються у фондах музею історії Національного ботанічного саду імені М.М. Гришка НАН України. Виявлено декоративні рослини, що зростали на першій ділянці Акліматизаційного саду (біля КПП).

¹ Калачевская К. Из жизни Киевского акклиматизационного сада. Радио-статья, оглашенная 15.06, 22.06, 29.06. 1933 г. Машинописна копія. Музей історії Національного ботанічного саду імені М.М. Гришка НАН України, нд.-71, 15 арк.

² Кащенко М.Н. Воспоминания о Н.Ф. Кащенко. Рукопис. Інститут архівознавства Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського, ф. 116, оп. 2, спр. 24, 131 арк.

³ Дубовик Н.В. Наследство академика Н.Ф. Кащенко для зеленого строительства. Рукопис. Інститут архівознавства Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського, ф. 11, оп. 2, спр. 58, 18 арк.

⁴ Інвентаризація рослин, які знаходяться на території Акліматизаційного саду імені академіка М.Ф. Кащенко по вул. Дорогожицька, 84 у 1944 р., та план робіт на 1945 р. Рукопис К.С. Калачевської. Музей історії Національного ботанічного саду імені М.М. Гришка НАН України, кн.-135, 2 арк.

⁵ Інвентаризація рослин, які знаходяться в Акліматизаційному саду на території Дорогожицька (Мельника) 45 і 84. 1946 р. Рукопис І.М. Шайтана. Музей історії Національного ботанічного саду імені М.М. Гришка НАН України, кн.-136, 9 арк.

Мета статті — всебічно висвітлити роботи Акліматизаційного саду М.Ф. Кащенко з випробування та розширення асортименту декоративних рослин.

Методи дослідження і джерельна база. У процесі роботи застосовано історико-хронологічний метод і методи джерелознавчого аналізу. Опрацьовано рукописні матеріали, що зберігаються у фонді академіка М.Ф. Кащенко (фонд 11) Інституту архівознавства Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського та у фондах музею історії Національного ботанічного саду імені М.М. Гришка НАН України.

Викладення основного матеріалу. Асортимент рослин, досліджуваних М.Ф. Кащенко з його нечисленними співробітниками, був величезним і охоплював лікарські, харчові, технічні та інші рослини. Основну увагу вони приділяли акліматизації персика, абрикоса, винограду, айви, актинідії, хеномелесу, мушмули, обліпихи, а також декоративним рослинам, оскільки на початку 1930-х рр. гостро постала проблема озеленення населених міст та збільшення придатного для цього асортименту декоративних рослин. Серед сотень видів і форм нових для Києва рослин, над якими М.Ф. Кащенко провадив досліді, було понад 250 декоративних [2, 3], зокрема деревні рослини різної життєвої форми (дерева, кущі, ліани) і трав'янисті рослини (ірис, кактуси з роду *Opuntia* тощо) [5, 7].

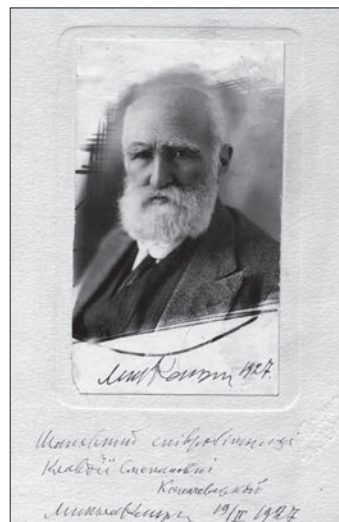
За свідченням доньки Миколи Феофановича Маргарити Кащенко, у 1930 р. ділянка декоративних рослин займала 3,5 га у загальній площі Акліматизаційного саду (12 га). Маргарита Миколаївна згадувала, що її батько приділяв велику увагу неперервності квітування і садив рослини з різним періодом квітування недалеко одну від одної, що давало змогу спостерігати за безперервною зміною вигляду саду впродовж вегетаційного періоду.

Дослідники зазначають, що саме стараннями М.Ф. Кащенко до Києва вперше завезено юдине дерево *Cercis siliguastrum* L., птеростиракс косматий *Pterostyrax hispida* Sieb & Zuss., маакію амурську *Maackia amurensis* Rupr., мигдаль степовий *Amygdalus nana* L., індігоферу Жерара *Indigofera gerardiana* Baker, леспедецу двоколірну *Lespedeza bicolor* Turcz., гамамеліс японський *Hamamelis japonica* Siebold et Zucc., фонтанезію філіруєвидну *Fontanesia phillyreoides* Labill, кампсис укорінюваний *Campsis radicans* (L.) Seem. Саме з Акліматизаційного саду поширилася катальпа прекрасна *Catalpa speciosa* (Warder) Engelm. [2, с. 18; 3, с. 16]. Більшість цих рослин мають високу декоративність, але й досі, на жаль, не часто використовуються в озелененні. Як писав М.М. Гришко, особливо цікавим для озеленення може стати індігофера Жерара, що зацвітає у другій половині літа, коли більшість деревних рослин уже закінчили квітування [2, с. 18].

З декоративних ліан в Акліматизаційному саду випробували далекосхідну актинідію коломікта *Actinidia kolomikta* (Rupr. & Maxim.) Maxim., чоловічі рослини якої на сонці набувають строкатого забарвлення листків, і текому *Tecoma nyassae* Oliv. [2, с. 19; 7]. Нині текома, що має великі червоно-оранжеві квітки і зацвітає у другій половині літа, вже досить поширена в озелененні Києва. Часто корисні (лікарські, технічні, плодови) рослини водночас є дуже красивими і тому їх можна вирощувати і як декоративні. Так, в Акліматизаційному саду проходили випробування махрові форми айви японської *Chaenomeles japonica* (Thunb.) Lindl. & Spach [2], наперстянки пурпурової *Digitalis purpurea* L. [6, с. 19] і два види, три форми та один сорт троянд [4]. Монарду досліджували як декоративну рослину і як ефіронос.

Троянди, що зростали в Акліматизаційному саду, — це шипшина собача *Rosa canina* L., *Rosa alba* L., казанлицька троянда *Rosa* × *damascena* f. *trigintipetala* (Dieck) R. Keller, шипшина зморшкувата *Rosa rugosa* Thunb. f. *alba*, *Rosa rugosa* Thunb. f. *rubra*, а також сорт шипшини зморшкуватої Царица Севера і гібридні троянди [4]. Хоча казанлицьку троянду переважно використовували для отримання трояндової олії, її можна вирощувати і як декоративну. Всі згадані троянди не потребують укриття на зиму та ретельного догляду, тому зручні для озеленення.

Аборигенний український вид шипшина собача використовували в Акліматизаційному саду як живопліт [6, с. 37], а для декорування огорож — також гречиху сахалінську *Polygonum sachalinense* F. Schnidt. Іриси Микола Феофанович спочатку вирощував як лікарські та парфумерні рослини, а пізніше захопився їхніми декоративними якостями. За свідченням Маргарити Кащенко, колекція ірисів у Акліматизаційному саду сягала 40 сортів. Крім ірисів у саду зростали трав'янисті півонії, конвалії, тюльпани, нарциси та багато інших декоративних трав'янистих рослин. М.М. Кащенко писала, що Микола Феофанович проводив селекційну роботу з перською ромашкою (вивів сорти з дуже темним забарвленням пелюсток), мальвою (вивів махрові й немахрові сорти мальви з майже чорними квітками).

Портрет М.Ф. Кащенко з дарчим написом «Шановній співробітниці Клавдії Степанівні Калачевській. Микола Кащенко. 19.02.1927»

Джерело: Музей історії Національного ботанічного саду імені М.М. Гришка НАН України.

Молодші діти М.Ф. Кащенко на фоні квітучої наперстянки в Аклі-
матизаційному саду на території Київського політехнічного інсти-
туту, 1919 р.

Джерело: Музей історії Національного ботанічного саду імені
М.М. Гришка НАН України.

Зростав у Акліматизаційному саду також ясенець (неопалима ку-
пина) *Dictamnus fraxinella* Pers., дельфініуми *Delphinium* блакитного та
синього забарвлення. За даними однієї з найближчих помічниць ака-
деміка Кащенко Клавдії Степанівни Калачевської, яка була куратором
ділянки декоративних рослин, у 1933 р. в Акліматизаційному саду іс-
нував невеликий гайок гінкго дволопатевого *Ginkgo biloba* L., павловнії,
які, досягаючи за літо 6 м заввишки, відмерзали взимку до кореневої
шийки, чотири види катальп, текома, будлея японська *Buddleja japonica*
Hemsl., айва японська, опунція та багато іншого.

Маргарита Кащенко писала, що К.С. Калачевська не шкодувала сил
на поповнення колекції. Вона підбирала найбільш рідкісні та цінні фор-
ми рослин, а надалі проводила селекційний відбір як за декоративними
якостями, так і за морозо- та посухостійкістю, стійкістю проти хвороб,
легкістю та дешевизною культивування. Також Клавдія Степанівна по-
стійно проводила роботу з обміну посадковим матеріалом з багатьма
ботанічними установами.

К.С. Калачевська детально описала роботу в Акліматизаційному
саду в 1923—1927 рр. [6], зокрема з декоративними рослинами. Вона по-

відомила, що в Акліматизаційному саду випробували рослини, «цікаві для країни або в лікарському відношенні, або в технічному, або як їжа для людини, й, нарешті, як декоративні» [6, с. 21], а в 1925—1926 рр. тривало активне перенесення рослин зі старого Акліматизаційного саду, розташованого біля КПІ, на нові ділянки (вул. Дорогожицька). Деякі молоді рослини пересаджували на нову ділянку, з інших збирали насіння і висівали на новому місці. Серед цих рослин було досить багато декоративних.

М.Ф. Кащенко біля куща казанлицької троянди Джерело: [6, с. 41].

У 1925 р. співробітники Акліматизаційного саду зробили обстеження старих київських садів, зокрема території колишнього Акліматизаційного саду біля КПІ, де виявили «чудовий 10-літній екземпляр тюльпанового дерева *Liriodendron tulipifera* L.» [6, с. 21], посаджений М.Ф. Кащенко, коркове дерево амурське *Phellodendron amurense* Rupr. і навіть павловнію *Paulownia fortunei* (Seem.) Hemsl. Восени 1925 р. та навесні 1926 р. серед висіяного у ґрунт насіння були і декоративні рослини: хвойні — тис гострокінцевий *Taxus cuspidata* Siebold & Zucc., яловець *Juniperus sabina* L., ялина колюча сріблястої форми *Picea pungens* Engelm., туя західна *Thuja occidentalis* L.; листяні — гледичія *Gleditsia triacanthos* L., шипшина зморшкувата *Rosa rugosa* Thunb, бундук канадський *Gymnocladus burmanicus* C.E.Parkinson, магнолія оберненояйцевидна *Magnolia obovata* Thunb., катальпа *Catalpa bignonioides* Walter), чортове дерево *Aralia elata* var. *mandshurica* (Rupr. & Maxim.) J.Wen [6, с. 21—22, 27]. У 1926 р. з ділянки біля КПІ (Клавдія Степанівна називала його «Шулявським філіалом»), серед іншого, було привезено і посаджено на новому місті 18 саджанців софори японської *Sophora japonica* L., три гледичії *Gleditsia triacanthos* L. і три мильні дерева *Koelreuteria paniculata* Laxm. [6, с. 22].

Докладний опис декоративних рослин, що зростали в Акліматизаційному саду в першій половині 1930-х рр., зробив видатний дендролог Микола Васильович Дубовик (1903—1941), який приділяв велику увагу відбору деревних рослин для озеленення міст України, обстежив і описав багато парків. Звичайно, він не міг оминати увагою роботи академіка М.Ф. Кащенко. М.В. Дубовик зазначив, що з-поміж рослин, які проходили випробування в Акліматизаційному саду, не знайти жодної,

яка потрапила б до саду випадково. Ті рослини, що не належали до пло-дових або технічних, зазвичай були культурами з гарними декоративними якостями. Деякі групи декоративних рослин явно надзвичайно цікавили М.Ф. Кащенко, оскільки вони представлені в саду у великій кількості (рододендрони, листопадні магнолії та інші).

З декоративних рослин, що зростали в Акліматизаційному саду, М.В. Дубовик відзначав біло-строкатолистий явір, каркас, японський чарівний горіх, сріблясту шефердію, лжекамелью, фонтанезію філіровидну та «Держи-дерево», оскільки ці рослини є дендрологічними раритетами. Кілька видів рослин далекосхідної флори вперше потрапили до Києва завдяки роботам М.Ф. Кащенко: аралія маньчжурська, акантопанакс, калопанакс та інші. Аралія маньчжурська (або чортове дерево) як декоративна рослина, придатна для живоплоту, була представлена в експозиції Київського акліматизаційного саду на сільсько-господарській виставці 1927 р.; у цій групі рослин на виставці також демонструвалась кактусова гірка з двома видами опунції, що добре зимують без укриття в умовах Києва. «Темно-зелені кактуси з червоними плодами дуже рельєфно виділяються поміж нашими експонатами», — писала співробітниця Акліматизаційного саду О.В. Брянцева [5, с. 13]. М.В. Дубовик відзначав успішне культивування в Акліматизаційному саду тюльпанового дерева, платана західного та павловнії (культура якої існувала лише у вигляді щорічної порослі, що протягом літа досягала значних розмірів).

Багато з цих рослин пережили майже повну відсутність догляду у 1935—1944 рр. (період після смерті М.Ф. Кащенко та роки німецько-фашистської окупації Києва) та відзначені при інвентаризації 1944 р. і 1946 р. Інвентаризацію 1944 р. зробила тодішня завідувачка Акліматизаційного саду К.С. Калачевська, а 1946 р. — завідувач відділу акліматизації плодових рослин І.М. Шайтан і К.С. Калачевська (її рукою написана чернетка). Дуже важливо, що в інвентаризаційному списку 1946 р. часто вказано рік отримання рослини та її походження, отже зберіглася навіть документація. Крім плодових, технічних і лікарських рослин (загалом 56 позицій) у цьому списку є й чимало декоративних: троянди *Rosa rugosa* Thunb f. *rubra*, *Rosa rugosa* Thunb f. *alba*, *Rosa canina* L., казанлицька троянда *Rosa × damascena* f. *trigintipetala* (Dieck) R.Keller (1925 р.), чарівний горіх віргінський *Hamamelis virginiana* L. (1930 р.), актинідія коломікта *Actinidia kolomikta* (Rupr. & Maxim.) Maxim (1923 р.), гортензія мітловидна *Hydrangea paniculata* Siebold f. *grandiflora* (1926, отримано з Ялти), золотий дощ звичайний *Laburnum anagyroides* Medik. (1923 р.), клокичка периста *Staphylea pinnata* L. (1929 р., отримано із Сочі), павловнія *Paulownia tomentosa* Steud. (1923 р.), катальпа *Catalpa bungei* C.A. Mey. (1929 р., отримано

з Владивостока), тюльпанове дерево *Liriodendron tulipifera* L. (1929 р., з насіння), бархат амурський *Phellodendron amurense* Rupr. (1930 р.), юдино дерево *Cercis siliquastrum* L. (1923 р., отримано з Ялти), пармська фіалка, різні види та сорти тюльпанів (1925 р.), ірисів, колекція зимостійких кактусів *Opuntia*.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Як бачимо, колекція декоративних рослин київського Акліматизаційного саду академіка М.Ф. Кащенко була дуже різноманітною, цікавою та заслуговує на увагу дослідників. Більшість декоративних рослин, що пройшли випробування в Акліматизаційному саду, нині широко використовують в озелененні, інші поки що є окрасою лише ботанічних садів, але поступово і на них уже починають звертати увагу садові дизайнери. Деякі рослини не витримали випробування у кліматичних умовах Києва 1920—1930 рр., але нині, у зв'язку зі змінами клімату, ними напевно слід зацікавитися. Внесок академіка М.Ф. Кащенко у розширення асортименту декоративних рослин має дуже важливе значення і потребує подальших досліджень, і особливо це стосується нішевих декоративних культур, які можуть стати альтернативою традиційним (чарівний горіх (*Hamamelis*), будлея, ехінацея, хеномелес, барбарис та ін.).

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Клименко С.В., Чувікіна Н.В. Акліматизаційний сад. Енциклопедія сучасної України: в 24 т. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2001. Т. 1. С. 299—300.
2. Гришко М.М. Академік М.Ф. Кащенко — видатний біолог-мічуринець. Київ: Вид-во АН УРСР, 1951. С. 18—19.
3. Клименко С.В. Академік М.Ф. Кащенко — видатний учений, фундатор наукового і практичного садівництва. *Матеріали Міжнародної науково-практичної заочної конференції «Плодові, лікарські, технічні, декоративні рослини: актуальні питання інтродукції, біології, селекції, технології культивування»* (4 вересня 2014 р.). Київ, 2014. С. 5—19.
4. Рубцова Е.Л., Чувикина Н.В., Чижанькова В.И. Культура роз в Акклиматизационном саду Н.Ф. Кащенко. *Матеріали Міжнародної науково-практичної заочної конференції «Плодові, лікарські, технічні, декоративні рослини: актуальні питання інтродукції, біології, селекції, технології культивування»* (4 вересня 2014 р.). Київ, 2014. С. 211—213.
5. Брянцева О.В. Виставка Київського Акліматизаційного саду 1927 року. *Заходи*. 1929. № 3. С. 8—13.
6. Калачевська К.С. З життя київського Акліматизаційного саду. *Заходи*. 1929. № 3. С. 4—47.
7. Романець О.В. Внесок академіка М.Ф. Кащенко в розвиток декоративного садівництва в Україні. *Наука та наукознавство*. 2004. № 4. С. 339—343.

Одержано 27.12.2023

REFERENCES

1. Klymenko, S.V., & Chuvikina, N.V. (2001). Acclimatization garden. *Encyclopedia of Modern Ukraine* (Vol. 1—24). Kyiv: NASU Institute of Encyclopedic Research. Vol. 1, 299—300 [in Ukrainian].
2. Gryshko, M.M. (1951). *Academician M.F. Kashchenko: an outstanding biologist — follower of I.V. Michurin*. Kyiv: Publishing House of the Academy of Sciences of the Ukrainian SSR, 18—19 [in Ukrainian].
3. Klymenko, S.V. (2014). Academician M.F. Kashchenko: an outstanding scientist, the founder of scientific and practical horticulture. *Proceedings of the International scientific and practical correspondence conference “Fruit, medicinal, industrial, ornamental plants: current issues of introduction, biology, breeding, cultivation technology”*. Kyiv, 5—19 [in Ukrainian].
4. Rubtsova, E.L., Chuvikina, N.V., & Chizhankova, V.I. (2014). Rose culture in N.F. Kashchenko Acclimatization garden. *Proceedings of the International scientific and practical correspondence conference “Fruit, medicinal, industrial, ornamental plants: current issues of introduction, biology, breeding, cultivation technology”*. Kyiv, 211—213 [in Russian].
5. Bryantseva, O.V. (1929). Exhibition of the Kyiv Acclimatization Garden in 1927. *Activities*, 3, 8—13 [in Ukrainian].
6. Kalachevska, K.S. (1929). Facts from the life of the Kyiv Acclimatization Garden. *Activities*, 3, 14—47 [in Ukrainian].
7. Romanets, O.V. (2004). The contribution of academician M.F. Kashchenko in the development of decorative horticulture in Ukraine. *Science and Science of Science*, 4, 339—343 [in Ukrainian].

Received 27.12.2023

N.V. Chuvikina, PhD (History), senior researcher

M.M. Gryshko National Botanical Garden of the NAS of Ukraine

1, Sadovo-Botanichna str., Kyiv, 01014, Ukraine

e-mail: natachko@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-4069-2406>

O.L. Rubtsova, Dsc (Biology), leading researcher

M.M. Gryshko National Botanical Garden of the NAS of Ukraine

1, Sadovo-Botanichna str., Kyiv, 01014, Ukraine

e-mail: olenarubtsova@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-4255-8307>

THE SIGNIFICANCE OF KYIV ACCLIMATIZATION GARDEN OF ACADEMICIAN M.F. KASHCHENKO FOR EXPANDING THE RANGE OF DECORATIVE PLANTS

The article is dedicated to the study of the collection of ornamental plants in the Acclimatization Garden of Academician M.F. Kashchenko. While the contribution of Mykola Feofanovych Kashchenko to expanding the range of medicinal, food and technical plants is widely known, his work with decorative plants has been studied significantly less. We studied archival documents stored in the Institute of Archival Studies of

the Vernadsky National Library of Ukraine and in the funds of the Museum of History of M.M. Gryshko National Botanical Garden of the National Academy of Sciences of Ukraine. We found information about ornamental plants growing in different periods in the Acclimatization Garden of the Academician M.F. Kashchenko in Kyiv on the “old” site near the Kyiv Polytechnic Institute, where M.F. Kashchenko taught zoology until 1921, and on the “new” site on Dorohozhytska street. In our research, we used the memoirs of Margarita Kashchenko, the academician’s daughter, chronicles of the work of the Acclimatization Garden in 1923—1927, compiled by K.S. Kalachevska, one of M.F. Kashchenko’s closest assistants, inventory lists of plants of the Acclimatization Garden in 1944 and 1946 and other documents. The outstanding dendrologist M.V. Dubovyk highly appreciated the assortment of decorative plants that grew in the Acclimatization Garden on Dorohozhytska street in early 1930s. We provided data on useful plants (medicinal plants, fruit plants, technical plants) of various life forms (trees, bushes, vines, herbaceous plants), cultivated and tested in the Acclimatization Garden. We indicated that many decorative plants were brought to Kyiv for the first time thanks to the efforts of M.F. Kashchenko and his few assistants; many of these plants are now widely used in landscaping, with some noticed by garden designers only in recent days.

Keywords: *decorative plants, Acclimatization Garden, M.F. Kashchenko, M.M. Gryshko National Botanical Garden of the National Academy of Sciences of Ukraine.*